

ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA ÖĞRETİME İLİŞKİN SORUNLAR

(Öğretmenlik Sertifikası Programı Öğrencilerine Göre)

Doç.Dr. Tanju GÜRKAN*

GİRİŞ

Eğitimle ilgili alt ve üst yapı öğeleri ve bu öğelerin yarattığı ihtiyaçların karşılanma durumu, eğitim süreçlerinin niteliğini tayin eder. Bunun karşıtı da doğrudur; eğitim süreçlerinin niteliği, bireyin davranışları yoluyla toplum dokusunu etkiler. Toplumsal dokuyu etkileyen insan unsurunun, Türk aydın tipinin yaratılması işi ise Türk öğretmine düşen bir görev olmaktadır.**

Öğretmenler bu önemli görevleri nedeniyle, eğitim sisteminin en can alıcı ögesi olmakta ve önemli sorumluluklar taşımaktadırlar. Devletin eğitim politikasını öğretmenler uygulamaya koymakta ve gerçekleştirdikleri bu uygulamalarla eğitim politikasını etkilemektedirler. Öğretmenler aynı zamanda uzmanlık çalışmalarından ve araştırmalardan faydalanırken bu araştırmalara problem de sağlamaktadırlar. İşte bu çeşitli fonksiyonları nedeniyle öğretmenlerin yetiştirilmeleri önem taşımaktadır. Varış*** öğretmenlik mesleğinin üç boyutundan söz etmekte ve bu üç boyutun tek bir program halinde işlenebileceği gibi, aynı ya da ayrı kurumlarda farklı süre ve ağırlıklarla da gerçekleştirilebileceğini belirtmektedir.

Bu anlayış doğrultusunda, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde Lisans ve Lisans-üstü programların yanısıra öğretmenlik meslek bilgisini kazandırmak amacıyla, 1967-1968 öğretim yılından bu yana "Öğretmenlik Sertifikası" programları düzenlenmektedir.

* Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü Öğretim Üyesi.

** Fatma Varış, Öğretmen Yetiştirme Üzerine, Ankara, A.Ü. Eğt. Fak. Yayınları: No: 36, 1973, s. 48.

*** Fatma Varış, Öğretmen Yetiştirme Üzerine, s. 51.

1. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretmenlik Sertifikası Programına İlişkin Sayısal Bilgiler

1967-68 yılında 1183 öğrenci ile başlayan Öğretmenlik Sertifikası programına 1986-87 öğretim yılı dahil toplam 9904 öğrenci kaydolmuş ve 2227 öğrenci programı başarı ile tamamlayarak sertifika almıştır. (Öğretmenlik Sertifikası Öğrencilerine İlişkin Sayısal Bilgiler Ek 1'de görülmektedir.)

A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretmenlik Sertifikası Programına 1982 yılından bu yana yalnızca Ankara Üniversitesi öğrencileri kabul edilmektedir. DTCF'nin çeşitli bölümlerinde okuyan öğrenciler, Fen Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Eczacılık Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencileri öğretmenlik sertifikası programına kayıt olan öğrencilerdir. 1985-86 ve 1986-87 öğretim yılında programa kayıt olan öğrencilerin dağılımı şöyledir:

PROGRAMA KAYDOLAN ÖĞRENCİLERİN DAĞILIMI

Fakülteler	DTCF	Fen Fak.	Ziraat Fak.	Ev Ekon. Y.O.	Vet. Fak.	Ecz. Fak.	SBF
Öğretim Yılı	f	f	f	f	f	f	f
1985-86	355	65	32	-	2	7	5
1986-87	268	97	-	73	6	-	-
TOPLAM	623	162	32	73	8	7	5

Programa kaydolun bir öğrenci dört yarıyıl içinde programı bitirmek zorundadır.*

2. Öğretmenlik Sertifikası Eğitim Programı

Yüksek Öğretim Kurulu'nun 27.9.1985 tarihinde yaptığı toplantıda almış olduğu bir kararla daha önce 27 kredi olan Öğretmenlik Sertifikası Programı 19 krediye indirilmiştir. Bu program da önceki program gibi zorunlu ve seçimli derslerle yaklaşık bir yarıyılı kapsayan uygulamadan oluşmaktadır. (Öğretmenlik Sertifikası Programının son şekli Ek 2'de görülmektedir.)

* 2 Nisan 1983 tarih ve 18006 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretmenlik Sertifikası Yönetmeliği.

Öğretmen olarak yetişecek öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi, beceri ve davranışlar programlara konacak meslek formasyonu ders ve faaliyetleri ile sağlanır. Eğitime giriş, genel öğretim yöntemleri, özel öğretim yöntemleri, program geliştirme, öğrenme psikolojisi, gelişim psikolojisi, ruh sağlığı, ölçme ve değerlendirme, öğretim araçları, eğitim tarihi, Türk eğitim tarihi, eğitim felsefesi, eğitim sosyolojisi, rehberlik, eğitim psikolojisi, mukayeseli eğitim, sağlık ve beslenme eğitimi gibi disiplinler öğrencilere meslek formasyonunun teorisini verir.*

Meslek kültürü, yalnızca teorik konulardan ya da yalnızca uygulamalardan ibaret olmayıp, her iki faaliyet kategorisini de bünyesinde anlamlı bir biçimde birleştiren bir program gerektirir. Bu nedenle, öğretmen adayının derslere devam etmesi, konularla kaynaşması, tartışmalara katılması, öğretimde modern kavramları kendi kişiliğine en uygun düşecek bir şekilde geliştirmesi önem taşır. Nasıl tıp ilminde vak'alarla hemhal olmadan yetişme olanağı yoksa, öğretmenlik mesleğinde de öğretim süreçleriyle hemhal olmadan, öğrenci ve çevresi hakkında betimsel ve normatif anlamda bilgi edinmeden yetişme olanağı yoktur.**

Bu nedenle A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretmenlik Sertifikası öğrencilerinin zorunlu ve seçimlik derslerde kazandıkları teorik bilgileri uygulamaya dönüştürmeleri Özel Öğretim Metodları (Uygulama) dersi aracılığı ile olmaktadır. "Çünkü bir konuyu bilmek öğretmek için yeterli değildir. Yeterli olsaydı öğretmenlik diye bir meslek olmazdı. Bir kimya mühendisi kimya dersini, bir ressam resim dersini verirdi. Öğretmen olacakların mesleğe atılmadan önce öğretim uygulamaları ve staj yapmaları gerekir. Nasıl bir avukat adayı stajını yapmadan, mahkemeyi tanımadan, avukatlık belgesi alamıyorsa veya bir doktor adayının staj yapmadan, hastahaneyi tanımadan doktor olması düşünülemezse, bir öğretmen adayının da okullarda uygulama ve staj yapmadan öğretmen olması beklenemez."***

3. Özel Öğretim Metodları (Uygulama) dersi

A.Ü. Eğitim Bilimleri Öğretmenlik Sertifikası Programında yer alan Özel Öğretim Metodları (Uygulama) dersleri değişik alanlardan gelen öğrenciler için farklı gruplar halinde düzenlenmektedir.

* Fatma Varış, "Öğretmen Yetiştirme Üzerine", s. 61.

** Fatma Varış, Eğitimde Program Geliştirme, Ankara, A.Ü.E.Fak. Yayınları, No: 75, 1978, s. 120.

*** Leyla Küçükahmet, Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları, Ankara, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları: 55, 1976, s. 8.

Bunlar; Sosyal Bilimler Öğretimi, Fen Bilimleri Öğretimi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi, Mesleki ve Teknik Öğretim'dir.

Uygulamaların öğrencilere faydalı olması, diğer bir deyişle uygulamaların istenen amaca hizmet etmesi, uygulamaların iyi bir şekilde planlanması ve düzenlenmesi ile yakından ilişkilidir. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretmenlik Sertifikası Programında yer alan Özel Öğretim Metodları (Uygulama) dersi her öğretim yılında iki yarıyıl da açılan 14 hafta süreli, üç kredilik bir derstir. Dersin 1/3 i teori, 2/3 si uygulamadan oluşmaktadır. (Dersin içeriği Ek 3'de görülmektedir.) Öğrencilerin Ankara ilinde hangi Orta Öğretim Kurumlarında uygulama yapacakları Öğretmenlik Sertifikası komisyonunca belirlenmektedir. Uygulama yapacak öğrenciler belirlenen bu kurumlara ilgili öğretim üyesi tarafından kendi fakültelerinde öğretim gördükleri alanlar dikkate alınarak paylaştırılmaktadır. (1986-87 öğretim yılı için belirlenmiş olan okulların listesi Ek 4'de görülmektedir.)

Özel Öğretim Metodları (Uygulama) dersinin Sosyal Bilimler alanı için açılan grubuna DTCF'nin Türk Dili ve Edebiyatı dışında kalan diğer bölümlerinin tüm öğrencileri katılmaktadır.

I. PROBLEM

Orta öğretim kurumlarında görülen öğretime ilişkin çeşitli sorunlar gerek bilimsel toplantılarda gerekse yayın organlarında sık sık üzerinde durulan en önemli konulardan biridir. Aslında tarih boyunca eğitimin formel olmayan yanının fazlaca bir sorun yaratmadığı, sorunların daha çok formel eğitim üzerinde yoğunlaştığı bilinen bir gerçektir. Eğitimin formel olan yanı okullarda sürdürülen planlı ve programlı bir süreçtir. Bu süreç yaşam boyu süren eğitimin öğretim denilen en önemli dilimini oluşturmaktadır. "Önemlidir; çünkü öğretim sağlamak için devlet büyük parasal yatırım yapmakta, birey yaşamının önemli çağlarını öğretimde geçirmekte ve sonuç olarak topluma katkıda bulunacak psikolojik, sosyal ve ekonomik güvencesi olan kişilerin yetişmesi beklenmektedir."*

İşte bu nedenlerle, öğretim kurumlarında sürdürülen eğitim ve öğretimin kalitesinin yalnızca o kurumdaki öğretmenlerle idare-

* Fatma Varış, Eğitim Bilimine Giriş, Ankara, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 146, 1985, s. 18

cileri ilgilendirmediği yadsınmaz bir gerçektir. Milli Eğitim Merkez Teşkilatı'ndaki ilgililer, okul idarecileri, öğretmenler, öğrenciler, anne ve babalar bu süreçten etkilenen çeşitli boyutları oluşturmaktadırlar.

Öğretim kurumlarında var olan sorunların doğru olarak saptanması, bu sorunların analiz edilmesi ve çözüm önerileri geliştirilerek çözüm bulunması açısından önem taşımaktadır. Zira doğru saptanmayan sorunların çözümü öğretimin geliştirilmesine hiç bir katkıda bulunmayacağı gibi gereksiz yere zaman ve kaynak israfına da neden olacaktır.

Bu çalışmada; Öğretmenlik Sertifikası öğrencilerinin, öğretmen adayı olmalarına rağmen henüz Milli Eğitim Sisteminin bir parçası haline gelmedikleri için tarafsız görüşler yansıtacakları ve belli bir öğretmenlik formasyonu kazanmış oldukları için de durumu bilimsel bir yaklaşımla irdeleyebilecekleri varsayıldığından öğretmen adaylarının ortaöğretime ilişkin sorunları saptamaları önemli görülmüştür.

YÖNTEM

Orta öğretim kurumlarında var olan öğretime ilişkin sorunların saptanmasını ve yorumunu konu edinen bu çalışmanın yöntemi ayrıntılı olarak şöyle belirtilebilir.

1. Çalışmanın Amaçları

Bu çalışmada aşağıdaki amaçların gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir:

- (i) Orta öğretim kurumlarında var olan sorunları saptamak,
- (ii) Saptanan sorunların en yoğun olanlarını irdelemek,
- (iii) İrdelenen sorunlara çözüm önerileri getirmek.

2. Evren ve Örneklem:

Bu çalışmanın evrenini, Türkiye'deki tüm orta öğretim kurumları oluşturmaktadır.

Örneklem; Ankara il sınırları içinde çeşitli tiplerdeki otuz orta öğretim kurumundan ibarettir. Örneklemi oluşturan okullar A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Öğretmenlik Sertifikası Komisyonu'nunca belirlenmiş uygulama okullarıdır.

3. Bilgi Toplama Aracı

Bu çalışmada sorunlar; A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretmenlik Sertifikası Programına 1985-86 öğretim yılı II. yarısında devam eden öğrencilerden 250'si ile, 1986-87 öğretim yılı I. yarısında devam eden öğrencilerden 65'i tarafından saptanmıştır.

Bu amaçla, Özel Öğretim Yöntemleri (Uygulama) dersinin ilk haftasında öğrencilere açık uçlu tek sorudan oluşan (Sizce uygulama yaptığınız orta öğretim kurumunda öğretime ilişkin en önemli sorun hangisidir?) bilgi toplama formu dağıtılmıştır.

4. Uygulama

Öğrencilere sorunları saptarken nasıl davranacakları ve sistematik gözlem yönteminin ne olduğu uygulama yapacakları orta öğretim kurumlarına gitmeden önce, çalışmayı yürüten öğretim üyesi tarafından detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Öğrenciler sorunları, uygulamayı sürdürdükleri 8 hafta boyunca gözlemleyerek, bu süre sonunda belirlemiş ve yarıyıl sonu sınavında bilgi toplama formunu ilgili öğretim üyesine teslim etmişlerdir.

Bilgi toplama formu dağıtılan 315 öğrenciden 277'si formları belirtilen süre içinde teslim etmişlerdir. Bu nedenle çalışmada döndü oranı % 88'dir.

4. Verilerin Analizi

Bilgi formları çalışmayı yürüten öğretim üyesi tarafından tek tek incelenmiş, benzer sorunlar gruplaştırılarak, veriler tek bir tabloda frekans ve yüzde olarak gösterilmiştir. (Yüzdelerde virgülden sonra yalnızca iki basamak alınmıştır.)

II. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu kesimde önce belirlenen sorunlar genel olarak ele alınıp sıralanacak, daha sonra en fazla üzerinde durulan ilk dört sorun analiz edilmeye çalışılacaktır. Yalnızca ilk dört sorunun analiz edilmesi belirlenen diğer sorunların önemli olmadığı anlamını taşımamaktadır. Zira öğretimin çeşitli boyutlarını ilgilendiren bu sorunlar bir bütünün parçalarıdır ve birbirlerini yakından etkilemektedirler. Burada yal-

nızca ilk dördünün analiz edilmesi, çalışmanın dergide yayınlanmak üzere özetlenme zorunluluğundan kaynaklanmaktadır.

1. Genel olarak sorunlar

Öğretmenlik Sertifikası öğrencilerine göre orta öğretim kurumlarında gözlenen sorunlar önem sırasına göre şöyle sıralanmaktadır:

- a) Ders konularının kalıplaşmış bir şekilde öğretilmesi.
- b) Sınıflardaki öğrenci mevcudlarının fazla olması.
- c) Ders araç ve gereçlerinin yetersiz olması.
- d) Öğretmen-öğrenci diyalogunun yetersiz olması.
- e) Öğretim kadrolarının yetersiz olması.
- f) Yabancı dil öğretiminin çağ dışı yöntemlerle sürdürülmesi.
- g) Öğrencilerin öğretime karşı genel bir isteksizlik içinde olması.
- h) Öğretmenlerin alan ve meslek bilgisi yönünden yetersiz olmaları.
- ı) Kaynak kitapların yetersiz olması.
- j) Okulun fiziki koşullarının yetersiz olması.
- k) İmam Hatip Liselerinde din, Meslek Liselerinde meslek derslerinin dışındaki derslere öğrencilerin ilgi göstermemesi.
- l) Ders çeşidinin çok olması.
- m) İzlenen ders kitaplarının yetersiz olması.
- f) Müfredat programının çok yüklü olması.
- o) Rehberlik hizmetlerinin yetersiz olması.
- ö) Ders programlarının çok sık değişmesi.
- p) Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme olanaklarının olmaması.
- r) Öğrenci başarısının yalnızca not ile değerlendirilmesi.
- s) Öğretmenlerin mesleklerine bağlı olmamaları.
- ş) Sınıf geçme sisteminin sık sık değişmesi.
- t) Öğrencilerin sosyal bilimlere az ilgi göstermesi.

Sorun Sıra No	f	%
1	76	27
2	46	17
3	41	15
4	20	7
5	15	5
6	15	5
7	11	4
8	9	3
9	7	3
10	7	3
11	5	2
12	5	2
13	4	1
14	4	1
15	4	1
16	2	1
17	2	1
18	1	0.5
19	1	0.5
20	1	0.5
21	1	0.5
TOPLAM	277	100

2. Sorunların analizi:

Görülüyor ki araştırmada belirlenen sorunlar çok çeşitli olmakla beraber pek çoğu birbirleriyle bağıntılı olan sorunlardır. Örneğin; sınıfların kalabalık olması ve ders araç-gereçlerinin yetersiz olması, ders konularının kalıplaşmış bir şekilde öğretilmesi sorununu ortaya çıkarmaktadır. Şimdi bu sorunlardan en önemli görülenler irdelenmeye çalışılacaktır.

1. Ders konularının kalıplaşmış bir şekilde öğretilmesi

Çalışmada Öğretmenlik Sertifikası öğrencilerinin yaklaşık dörtte biri (% 27 si) ortaöğretim kurumlarında en önemli sorunun ders konularının hala daha kalıplaşmış bir şekilde öğretilmesi ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Bu sorun orta öğretim kurumlarında öğretim yöntemi olarak "anlatım" yönteminin temel yöntem olarak benimsenmesinden kaynaklanan bir sorundur. Anlatım yönteminin öğretim sürecinin merkezine alınması, öğrencileri ezberciliğe itmekte, yaratıcılıklarını öldürmekte ve öğrenilen bilgilerin uygulamaya aktarılmasını imkansız kılmaktadır.

Oysa izlenen öğretim yöntemleri içeriğin en iyi şekilde sunulmasında ve dolayısıyla öğretimin hedeflenen amaçlara ulaşmasında önemli bir etkidir. Uygun bir yöntemle sunulmayan bir içerik ne denli özenle seçilmiş ve düzenlenmiş olursa olsun öğretimde belirlenmiş olan amacı gerçekleştirmez. Günümüzde yapılan çeşitli çalışmalar artık tek yönlü iletişime dayanan klasik yöntemlerle sürdürülen öğretimin etkinliğinin son derece düşük olduğunu ortaya çıkarmış bulunmaktadır.

Öğretim yöntemini seçerken öğretmenin yöntem seçimini etkileyen pek çok etken vardır. Bunlardan bazıları ana başlıklar halinde şöyle sıralanabilir:*

- (i) Konunun özelliği.
- (ii) Öğrenci grubunun büyüklüğü
- (iii) Öğrenci grubunun niteliği
- (iv) Öğretmenin yönetime yatkınlığı
- (v) Öğretim sonucunda öğrencide geliştirilmek istenen nitelikler.
- (vi) Zaman ve fiziksel olanaklar.
- (vii) Maliyet.

Bu etkenlerin yanısıra daha pek çok etkenin yöntem seçimine yön vermesine karşın, modern eğitim uygulamalarında bir konu ya da ders için ideal olan tek bir yöntemden söz etmek olası değildir.

* Leylâ Özyürek, Öğretim Yöntemlerinde Yenilikler, Ankara, A.Ü. Eğitim Fak Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, 1982, s. 64.

Öğretmen kendi yaratıcılığını da kullanarak belli bir konu için en uygun yöntemi ya da yöntemleri belirleyebilmelidir. Öğrenciyi aktif kılan, onları araştırmaya yöneltten, problem çözmeyi merkeze alan ve yaratıcılığı destekleyen modern öğretim yöntemlerinin kullanılması klasik öğretimin etkinliğini artırmak için en gerekli görülen noktalardan bir tanesidir.

2. Sınıflardaki öğrenci mevcudlarının fazla olması

Çalışmaya katılanların % 17 si orta öğretim kurumlarında sınıfların kalabalık olmasını öğretimi etkileyen ikinci derecede önemli bir sorun olarak belirtmişlerdir.

Sınıflardaki öğrenci mevcudlarının fazla olması öğretimin etkinliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü öğrenci sayısı arttıkça öğretmen-öğrenci etkileşimi zayıflamaktadır. Sınıfların kalabalık olması öğretmenlerin klasik öğretim yöntemlerini benimselelerinde de önemli bir etkindir. Çünkü çok kalabalık sınıflarda değişik ve modern yöntemlerin uygulanması çok farklı düzenlemeler ve ön hazırlık gerektirebilmektedir.

Kalabalık sınıflarda öğretmenin öğrencileri tanıması, onları bireysel ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirmesi, yaratıcılıklarını desteklemesi ve her öğrencinin derse katılımını sağlaması mümkün olmamaktadır.

3. Ders araç ve gereçlerinin yetersiz olması

Öğretmenlik Sertifikası Programı öğrencilerinin % 15 i uygulamaya gittikleri okullarda ders araç ve gereçlerinin yetersiz olmasını öğretimi etkileyen önemli etkenlerden bir diğeri olarak belirtmişlerdir.

Araçlarla desteklenen öğretimin yalnızca anlatıma dayanan öğretime göre daha etkin olduğu, teknolojinin ve kitle iletişim araçlarının bu denli geliştiği günümüzde yadsınmaz bir gerçektir. Öğretimin araçlarla desteklenmesi:

- a) Öğretimi ilgi çekici ve sürükleyici yapar.
- b) Öğretimi zenginleştirir.
- c) Zaman kazandırır.
- d) Öğretimi verimli ve ekonomik hale getirir.
- e) Öğrenmeyi teşvik eder, öğrenciyi etkin kılar.

- f) Somut ve kalıcı yaşantılar sağlar.
- g) Öğrencilerin zengin ve anlamlı yaşantılar kazanmalarına yardımcı eder.
- h) Öğrencilerin problem çözme yeteneklerini geliştirir.
- ı) Öğrencilerde yaratıcılığı teşvik eder ve geliştirir.
- j) Öğrencilerin hem bireysel hem de büyük ve küçük gruplarla çalışmalarına olanak sağlar.
- k) İçeriden, çekingen öğrencilerin bu özelliklerinden kurtulmalarına yardımcı eder.
- l) Öğrencilerin dikkat, konuşma, dinleme, anlatım, algılama ve yorumlama yeteneklerini geliştirir.
- m) Öğrencileri okul dışı etkinliklere yönlendirir.
- n) Belli bir konu ya da alana karşı ilgi ve merak uyandırır.
- o) Belli bir konu ya da alana karşı tutum geliştirmeye yahut da var olan tutumu değiştirmeye yardımcı eder.
- ö) Karmaşık yapıları basit ve anlaşılır duruma getirir.
- p) Duyu organlarının algı sınırlarını aşan büyüklük, küçüklük, zaman ve uzaklıkta olan araç, cisim, olgu ve olayların algılanabilmesini sağlar.
- r) Soyut düşünce, tasarı ve kavramların açıklanmasına yardımcı eder.

Yazı tahtasından, öğretim makinalarına, televizyondan bilgisayarlar dek uzanan çok çeşitli öğretim araç ve gereçlerinin değişik derslerde, değişik yöntemler uygulanırken sık sık kullanılabilmesi için öğretim kurumlarının bu yönden zenginleştirilmesi gerekmektedir. Ders araç gereçlerinin yok ya da çok sınırlı olduğu kurumlarda öğretmenler doğal olarak klasik yöntemleri kullanma yolunu tutabileceklerdir. Yalnız burada vurgulanması gereken nokta "Hangi araç kullanılırsa kullanılsın, bunların öğretim amacı ile nasıl kullanıldığına önem taşıdığıdır".* Ayrıca öğretmenin alanına hakim olması ve çok iyi yetişmiş olması da gerekmektedir. Alanına hakim olmayan öğretmenin, başarısızlığının nedenlerini ders araçlarının bulunmayışında, onlar varsa öğrencilerde, kısaca kendi dışındaki faktörlerde aradığı görülmektedir.**

* Fatma Varış, Eğitim Bilimine Giriş, s. 22.

** ....., s. 23.

4. Öğretmen-Öğrenci diyalogunun yetersiz olması.

Çalışmaya katılan sertifika öğrencilerinin % 7 si orta öğretim kurumlarında öğretmen-öğrenci diyalogunun yetersiz hatta kopuk olmasının öğretimde önemli bir sorun oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmen ve öğrenci öğretim sürecinin en önemli öğeleridir. Öğretimin etkinlikle sürdürülebilmesi bu iki öğenin birbiriyle uyum içinde olmasıyla büyük ölçüde bağıntılıdır. Davranış bilimlerinde yapılan çeşitli araştırmalar, öğrencilerin yalnızca öğretmenin öğrettiklerinden değil onun tutum ve davranışlarından da etkilendiğini göstermektedir. Çoğu zaman öğrenci, öğretmenin anlattığı konudan çok, konuya yaklaşımına dikkat etmekte ve olayları yorumlama biçiminden etkilenmektedir. Yüksek öğretim düzeyinde yapılan bir araştırmada:*

- a) Öğretim üyesinin öğrenci sorularını ve sorunlarını anlayışla karşılamasının,
- b) Öğretim üyesinin öğrencilere yakınlık göstermesinin,
- c) Öğretim üyesinin açık konuşmasının,
- d) Öğretim üyesinin öğrenciye güven duymasının,
- e) Öğretim üyesinin derse (konulara) ilişkin öğrenci görüşlerine önem vermesinin ve bunlarla ilgilenmesinin öğrenci başarısını önemli ölçüde etkilediği görülmüştür.

Bu tür bir ilişki orta öğretim düzeyindeki öğrenciler için daha da önem taşımaktadır. Ergenlik dönemi sorunlarıyla iç içe olan bu yaş grubunun öğretmenle iyi ilişkiler kurabilmesi onun hem ruh sağlığı, hem içinde bulunduğu öğretim düzeyindeki başarısı hem de genel olarak geliştireceği akademik tutum ve davranış yönlerinden anlam taşımaktadır.

Öğrenci sayısının çok fazla olduğu sınıflarda öğretmen-öğrenci diyalogunun kurulamaması beklenen bir olgudur. Zira öğretmen-öğrenci diyalogunun kurulabilmesi için öğretmenin öğrencilerini yakından tanınması, onların çeşitli alanlardaki ilgi ve yeteneklerini bilmesi, ders içi etkinliklerde olduğu kadar ders dışı etkinliklerde de onlara yön verebilmesi gerekir. Öğrenci sayılarının fazla olduğu sınıflarda bunu gerçekleştirmenin zorlukları açıkça görülmektedir.

* Mehmet A. Kısakürek, Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi, Ankara, A.Ü. Eğt.Bil. Fak. Yayınları No: 144, 1985, s. 31-38.

III. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Ortaöğretim kurumlarındaki sorunları saptamaya ve onları irdelemeye yönelik bu çalışmanın sonuçları şöyle özetlenebilir:

1. Orta öğretim kurumlarında öğretmenlik sertifikası programı öğrencilerine göre, çok çeşitli sorunlar vardır.
2. Bu sorunlar öğretim sürecinin belli bir boyutunda yoğunlaşmamaktadır. Sorunlar sürecin çok çeşitli yanları ile ilişkilidir.
3. Orta öğretim kurumlarında öğretimi etkileyen sorunlar arasında en önemli görülen sorunlar;
  - a) Ders konularının kalıplaşmış bir şekilde öğretilmesi.
  - b) Sınıflardaki öğrenci mevcudlarının fazla olması.
  - c) Ders araç ve gereçlerinin yetersiz olması.
  - d) Öğretmen-öğrenci diyalogunun yetersiz olmasıdır.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda sorunların çözümüne yönelik şu öneriler geliştirilebilir:

1. Orta öğretim kurumlarına öğretmen yetiştiren fakültelerin programları, öğretmen adaylarını çağdaş öğretim yöntemleri konusunda gerekli bilgi ve becerilerle donatacak şekilde yeniden gözden geçirilmeli ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
2. Orta öğretim kurumlarında görevli öğretmenler için çağdaş öğretim yöntemleri konusunda hizmet-içi eğitim kursları düzenlenmelidir. Bu hizmet-içi eğitim kurslarında öğretmenlere;
  - a) Çeşitli öğretim yöntemleri genel olarak tanıtılmalı.
  - b) Alanlarıyla ilgili özel öğretim yöntemleri daha detaylı olarak incelettirilmeli.
  - c) Özel öğretim yöntemleri ile ilgili uygulamalar yaptırılmalı.
  - d) Yöntemlerle ders araç gereçleri arasında bağıntı kurmaları yönünde rehberlik edilmelidir.

3. Orta öğretime yönelik ileriye dönük planlar yapılırken öğrenci sayıları dikkate alınarak bu konuda kısa ve uzun vadeli önlemler alınmalıdır.
4. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığınca orta öğretim kurumlarının ders araç ve gereçleri yönünden eksiklerini gidermek amacıyla kurum idarecileri tarafından çeşitli önlemler alınmalıdır.
6. Sağlıklı bir öğretmen-öğrenci diyalogu kurmak amacıyla öğretmen ve idareciler;
  - a) Ders içi ve ders dışı etkinlikleri bu doğrultuda düzenlenmeli,
  - b) Okullardaki rehber öğretmenlerle işbirliği yapmalı,
  - c) Velilerle ilişkiler kurmalı,
  - d) Okul-çevre etkileşimini sağlıklı bir biçimde oluşturmaya çaba harcamalıdır.
7. Orta öğretim kurumlarında var olan bu sorunları tek tek ele alıp derinlemesine inceleyerek geçerli çözüm önerileri oluşturacak çeşitli araştırmalar Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından özendirilmeli ve desteklenmelidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Kısakürek M. Ali**, *Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi*, Ankara, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 144, 1985.
- Küçükahmet Leyla**, *Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları*, Ankara, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları: 55, 1976.
- Özyürek Leyla**, *Öğretim Yöntemlerinde Yenilikler*, Ankara, A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: 15, Sayı: 1, 1982.
- Varış Fatma**, *Öğretmen Yetiştirme Üzerine*, Ankara, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları: No-36, 1973.
- . *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 75 1978.
- . *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 146 1985.

EK — 1

A.Ü. EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
ÖĞRETMENLİK SERTİFİKASI PROGRAMINDAKİ
ÖĞRENCİ SAYILARI

Öğretim Yılı	Yeni Kayıt	Mezun
1967-68	1183	—
1968-69	65	28
69-70	184	1
70-71	60	—
71-72	146	1
72-73	100	3
73-74	177	4
74-75	544	40
75-76	1328	31
76-77	434	213
77-78	419	81
78-79	481	129
79-80	239	78
80-81	358	98
81-82	567	113
82-83	1211	242
83-84	528	455
84-85	978	413
85-86	464	327
86-87	444	—
TOPLAM	9904	2227

EK — 2

ÖĞRETMENLİK SERTİFİKASI EĞİTİM PROGRAMI

ÖĞRETMENLİK SERTİFİKASI DERSLERİ	(Kredi)
Eğitim Bilimine Giriş	3
Genel Öğretim Metodları	3
Eğitim Psikolojisi	3
Ölçme ve Değerlendirme	3
Eğitim Sosyolojisi	2
Özel Öğretim Metodları (Uygulama)	3
SEÇİMLİK DERSLER (1 tanesi Seçilecek)	
Program Geliştirme	2
Türk Eğitim Tarihi	2
Rehberlik	2
Eğitim Teknolojisi	2
İstatistik	2
Özel Eğitim	2
Eğitim Teşkilatımız	2
Eğitim Araçları	2
Araştırma Teknikleri	2
Yetişkinler Eğitimi	2
Eğitim Ekonomisi	2
Eğitim ve Kalkınma	2
Görme-İşitme Araç ve Yöntemleri	2
Eğitim Yönetimi ve Denetimi	2
Eğitim Felsefesi	2
Toplam Kredi	19

Özel Öğretim Metodları (Uygulama) Dersi

I. Bu faaliyetin GENEL AMACI, Öğretmen adaylarının gerçek ortamda, -okulda- öğretmenlik mesleğine uyumlarını sağlamaktır.

Bu derse devam eden öğrencide aşağıda belirlenen DAVRANIŞSAL AMAÇLAR gerçekleşir.

- (i) Öğretime ilişkin teorik derslerle uygulama arasında bağlantı kurar.
- (ii) Uygulamaya başlamadan önce dosyasını hazırlar.
- (iii) Ders plânı hazırlamanın esaslarını bilir.
- (iv) Ders plânı hazırlar.
- (v) Öğretim sürecini değerlendirir.
- (vi) Bizzat öğretim yapar.

II. UYGULAMA DOSYASI

- (i) Otobiyografi
- (ii) Okul hakkında bilgi
- (iii) Okul ortamına uyum amacıyla yapılan çalışmalarını gösteren ve okul idaresince imzalanan belgeler
- (iv) Derslere katılıp gözlem yapıldığına ilişkin ders öğretmeni tarafından imzalanan belgeler.
- (v) Dersin öğretim üyesi tarafından onaylanmış ders planları.
- (vi) En az (3) dersin başarılı olarak verildiğine dair ders öğretmeni ve okul müdürü tarafından onaylı belge. "Ankara dışında uygulama yapacaklar için 4 adet"

III. UYGULAMA SIRASINDA YAPILACAK İŞLEMLER

- (i) Uygulamadan sorumlu öğretim elemanı ile sürekli ilişki kurulacaktır.
- (ii) Öğretilecek dersin plânı bir hafta önceden hazırlanacaktır.
- (iii) Ders Plânı ilgili öğretim elemanının onayından geçecektir.
- (iv) Ders plânı yapılırken öğretmen adayı bizzat kullanacağı kaynakları "alan bilgisi ve meslek bilgisi üzerine" ve öğrenci ders kitabını inceleyecektir.
- (v) Gerek gözlem sırasında gerekse öğretim için derse zamanında girilecektir. Öğretim için hazırlıklar ders saatinden önce yapılacaktır.
- (vi) Öğretim sonunda, öğretmen adayı, ilgili öğretim elemanının ve ders öğretmenin eleştirilerini dinleyecek, not alacak ve ikinci derste aynı hataları tekrarlamayacaktır.
- (vii) Dosyada mevcut belgeler ilgililere onaylatılacaktır.

IV. ÇALIŞMANIN ZAMANLANMASI

(i) 1 ve 2 nci yarıyıllarda, 14 hafta sürelidir.

(ii) Kredi durumu:	Teori	Uygulama	Toplam
	1	2	3

(iii) Buna göre 14 haftalık yarıyıldadır:

- a) (4) hafta teori "ilk dört hafta, dersin öğretim elemanı öğretmen adayını uygulamaya hazırlayıcı öğretim yapacaktır. "Toplam 12 saat"
- b) Teorik dersleri izleyen (8) hafta içinde uygulama faaliyetleri sürdürülecektir. "Toplam 52 saat"

Bu saatler şöyle kullanılacaktır:

- . İlk 14 saat — Okul ortamına uyum: Okul, programlar yönetmelikler, öğretim elemanları, öğrenci vb. hakkında bilgi edinme.
- . 34 saat — Öğretim ortamına uyum: Kendi konusunda derslere girme, dinleme, izleme, öğretmene yardım ederek sürece katılma vb.
- . (2-4) saat — Bizzat öğretim ve değerlendirme: 2-4 saat arası ders verme ve gerekirse sınav yapma.
- . (6) saat — Fakültede yapılan teorik değerlendirme dersi.

V. BAŞARI KOŞULLARI

Yukarıda belirlenen etkinlikleri başarı ile yerine getirmek ve ara sınavları ile yıl sonu sınavında başarılı olmak gerekmektedir.

VI. UYGULAMANIN ÖNŞARTI OLAN DERSLER

Zorunlu derslerden en az üçünü Eğitim Bilimleri Fakültesinde başarı ile tamamlayan öğrenciler uygulamaya katılabilirler. Aksi halde uygulama faaliyeti iptal edilir.

EK — 4

1986-87 Öğretim yılı I. ve II. Yarıyılarında Ankara İlinde Öğretmenlik Sertifikası Öğrencilerinin Uygulama Yaptıkları Okulların Listesi

Kurtuluş Lisesi
Ankara Lisesi
Çankaya Lisesi
Atatürk Lisesi

Gazi Lisesi
Cumhuriyet Lisesi
Aydınlıkevler Lisesi
Ayrancı Lisesi
Dikmen Lisesi
İncesu Lisesi
Fatih Sultan Mehmet Lisesi
İncirli Lisesi
Anafartalar Lisesi
Başkent Lisesi
Mamak Lisesi
Gülveren Lisesi
Yıldırım Beyazıt Lisesi
50. Yıl Lisesi
Merkez İmam Hatip Lisesi
Yıldırım Beyazıt Endüstri Lisesi
Yapı Meslek Lisesi
Anıttepe Ticaret Lisesi
Aydınlıkevler Ticaret Lisesi
Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi
Cebeci Kız Meslek Lisesi
Kurtuluş Ortaokulu
Akdere Ortaokulu
Hamdi Bulgurlu Ortaokulu
Şehit Nuri Pamir Ortaokulu
Cebeci Ortaokulu
Üreğil Ortaokulu
Mamak Ortaokulu
Kayaş Ortaokulu
Tepecik Ortaokulu
50. Yıl Ortaokulu